

مختارات من النصوص الثقافية باللغة العربية

(گزیده متون فرهنگی به زبان عربی)

دکتر بهرام امانی چاکلی
دکتر سید اسماعیل حسینی اجداد نیاکی

تهران

۱۳۹۲

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

سخن «سمت»

یکی از هدفهای مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع بنیادی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبانی و مبسوطات علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۲۷/۲/۶۳ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را، که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متدین و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در رشته های مختلف علوم انسانی با تألیف، ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج پس از انتقادات و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران این همیاری و راهنمایی دریغ نورزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند. کتاب حاضر برای دانشجویان رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «قراقت متون فرهنگ عربی» به ارزش ۲ واحد تدوین شده است. امید است که علاوه بر جامعه دانشگاهی، دیگر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	الدرس الاول: سماء و فلك (۱۳۴۷ق)
۱۷	الدرس الثاني: البرس و ... - حوالی (۵۵۲ق)
۳۳	الدرس الثالث: الشریع و البرس (۳۵۹-۴۰۶ھ / ۹۷۰-۱۰۱۵م)
۴۳	الدرس الرابع: عبد الحمید لکات (۱۳۲ق / ... - ۷۵۰م)
۵۱	الدرس الخامس: دِغْبِل الخزاعی (۱۳۴ق / ۷۶۵-۸۶۰م)
۶۱	الدرس السادس: النظام (۲۳۱ق / ... - ۸۴م)
۷۲	الدرس السابع: المُنْبَی (۳۵۴-۳۰۳ق / ۱۶۵-۱۰۰م)
۸۴	الدرس الثامن: ابن بابویه (۳۸۱ق / ...)
۹۳	الدرس التاسع: ابن الفارض (۵۷۶ق - ... / ۱۰۸۱م - ...)
۱۰۴	الدرس العاشر: ابن خلدون (۷۳۲-۸۰۸ق / ۱۳۳۲-۴۰۶م)
۱۱۴	الدرس الحادی عشر: ابن عبد ربّه (۸۶۰-۹۴۰م)
۱۲۵	الدرس الثاني عشر: أحمد شوقی (۱۲۸۵-۱۳۵۱ق / ۱۸۶۸-۱۹۳۲م)
۱۳۴	الدرس الثالث عشر: أحمد أمين (۱۲۹۵-۱۳۷۳ق / ۱۸۷۸-۱۹۵۴م)
۱۴۳	الدرس الرابع عشر: توفیق الحکیم (۱۳۱۶-۱۴۰۷ھ / ۱۸۹۸-۱۹۸۷م)
۱۵۱	الدرس الخامس عشر: محمود درویش (۱۹۴۱-۲۰۰۸م)
۱۶۶	المصادر و المآخذ

مقدمه

فرهنگ، مقوله بسیار گسترده‌ای است که آشنایی با آن نیازمند شناخت متون گسترده و فراوانی است که مجموعه فرهنگ را در حوزه‌های مختلف دربر گرفته است. مجموعه حاضر گزیده‌ای از متون ادبی، منثور و منظوم زبان عربی از دوره‌های نخستین اسلام تا عصر حاضر است که تلاش دارد ضمن آشناسازی دانشجویان و دانش‌پژرمان، سبک و محتوا و رایج‌ترین قالبهای نوشتاری دوره‌های گوناگون، آنها را از مفاهیم مختلف رایج در فرهنگ اسلامی آگاه سازد.

از آنجا که متون فرهنگی عربی بسیار گسترده بوده و در محدوده مکانی و زمانی وسیع قرار می‌گیرد، گزینش متونی که بتواند همه این قلمرو را پوشش دهد کاری بس دشوار است؛ با این حال در این کتاب تلاش شده است مشهورترین متون در موضوعات گوناگون فرهنگی در دوره‌های مختلف اسلامی انتخاب شود تا بتواند دورنمایی از اندیشه‌ها و افکار این ادوار را به مخاطبانش عرضه کند.

رویکرد درسی و آموزشی کتاب باعث شده که توضیح واژگان و فراهم‌سازی تمرینها با اهداف خاصی به منظور افزایش یادگیری دامنه کلمات مخاطبان به دو زبان عربی و فارسی انجام پذیرد. طراحی تمرینها بر اشکال گوناگون با هدف سنجش و آموزش در حرکت‌گذاری، فهم و قرئت متن، تثبیت یادگیری و... به صورت متنوع طراحی شده است و تحقق اهداف هر درس با عنایت به حل تمرینهای آن ممکن خواهد بود.

رویکرد دیگری که در این مجموعه مورد توجه قرار گرفته این است که عمده متون و مضامین انتخاب شده در متن اصلی و تمرینها از حوزه‌های گوناگون و موضوعات متنوع بوده؛ به گونه‌ای که فضای بحث و تحقیق را فراهم می‌سازد و این

امکان را به مدرس می‌دهد تا ضمن تنوع بخشی به کلاس، مسائل را شکافته و مخاطب را به مباحثه بکشاند. این متون که در دو دسته متون قدیم و جدید و در دو قالب نظم و نثر انتخاب شده، این امکان را فراهم می‌سازد که مخاطب با سبکهای نوشتاری قدیم و جدید در متون ادبی و غیر ادبی عربی آشنا گردد.

ترتیب تاریخی، ملاک قرار گرفتن متون نظم و نثر در کتاب بوده است و با توجه به اهمیت والای قرآن کریم و نهج البلاغه، دروس آغازین، مربوط به تفسیر قرآن کریم و کلام امیرمؤمنان علی (ع) است.

پیشنهاد می‌شود، برای تحقق اهداف در نظر گرفته شده در طراحی هر درس و تمرینها، آنرا به زبان درست درس و فهم آن عنایت شود و پاسخگویی به تمرینها به طور کامل و دقیق انجام پذیرد و از آنجا که مؤلفان بر این باورند که تدوین و تنظیم این کتاب خالی از اشکال نیست، از پیشنهادهای صاحب نظران محترم برای تکمیل و تصحیح مطالب ارائه شده، استقبال خواهد شد.

در خاتمه لازم می‌دانیم، تمامی کسانی که در تدوین این کتاب ما را یاری رسانده‌اند به ویژه سرکار خانم شهرامید کرم رخشنده‌نیا عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان که زحمت ویراستاری علمی این کتاب را متحمل شدند، قدردانی و سپاسگزاری نماییم.

د. بهرام سی / سید اسماعیل حسینی اجداد